

Herstelplan dBKV

maart 2014

Afdelingshoofd Kunst en Educatie: Anna Gerritsma

Inhoudsopgave

	Inleiding	3
1	Reeds doorgevoerde verbeteracties eindniveau	4
2	De curriculumvernieuwing;	6
3	De profilering van de opleiding	9
4	Vorbereiding 2e fase onderwijs	13
5	De ontwikkeling van de student als kunstenaar	14
6	Het praktijkonderzoek.	17
Bijlage 1	Leeswijzer verwerking van aanbevelingen	20
Bijlage 2	Samenvatting verbeteracties en tijdpad	25

Inleiding

De bacheloropleiding tot docent Beeldende Kunst en Vormgeving (dBKV) van NHL Hogeschool is op 6 en 7 juni 2013 gevisiteerd. In het visitatierapport van het panel zijn standaard 3 (inhoud van het programma) en standaard 16 (Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties) met een onvoldoende beoordeeld.

De NVAO heeft bij brief van 22 januari 2014 (kenmerk NVAO/201400220/ND) het College van Bestuur van NHL Hogeschool de mogelijkheid geboden een herstelplan in te dienen. In deze brief geeft de NVAO aan dat het visitatiepanel in het rapport kanttekeningen plaatst bij de ontwikkeling van het kunstenaarsvak bij studenten en bij het eindniveau van het uitstroomprofiel tweede fase VO.

Ten tijde van de visitatie zijn de eerder door de opleiding ingezette verbetermaatregelen met betrekking tot het curriculum door het panel positief beoordeeld. Het panel gaf aan “daarin de gewenste aandacht voor actuele vakinhoud en de ontwikkeling in het kunstvak bij studenten” te herkennen. In het curriculum zoals dat ten tijde van de visitatie van toepassing was waren deze verbetermaatregelen nog niet doorgevoerd, waardoor het programma (standaard 3) de studenten niet voldoende in staat stelde om het gewenste eindniveau te realiseren.

Standaard 16 (Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties) is dan ook met een onvoldoende beoordeeld, omdat het panel in meer dan 10 procent van de eindwerken de kwaliteit als niet voldoende beoordeelde, “mede gezien vanuit de brede bevoegdheid die studenten waar moeten kunnen maken.”

Om studenten met behulp van het onderwijsprogramma in staat te stellen om het gewenste eindniveau te realiseren zijn verschillende verbeteracties ondernomen. Zo krijgt de ontwikkeling van student tot kunstenaar meer aandacht in het curriculum en is eveneens een onderwijseenheid 2^e fase VO verplicht gesteld voor alle studenten. Ook is een praktijkgericht onderzoek geformuleerd dat alle studenten in jaar 4 (vanaf 2013-2014) moeten uitvoeren.

In dit herstelplan wordt niet enkel ingegaan op de aanbevelingen van het panel met betrekking tot standaard 3 en 16. In de volle breedte zijn verbetermaatregelen genomen. Alle aanbevelingen van het panel zijn in het voorliggend herstelplan gegroepeerd tot een zesttal overkoepelende onderwerpen, die de hoofdstukken van dit document vormen:

- 1) de reeds doorgevoerde verbeteracties ten behoeve van het eindniveau;
- 2) de curriculumvernieuwing;
- 3) de profilering van de opleiding;
- 4) de voorbereiding van studenten op 2e fase onderwijs;
- 5) de ontwikkeling van de student als kunstenaar en
- 6) het praktijkonderzoek.

In bijlage 1 is aanvullend, voor het gemak van het panel, een overzicht opgenomen waarin alle aanbevelingen van het panel in volgorde van weergave in het visitatierapport zijn weergegeven, met daarbij aangegeven de stand van zaken met betrekking tot de voortgang van de verbeteracties die uitgezet zijn. In bijlage 2 is een samenvatting van de verbeteracties met daarbij het tijdpad weergegeven.

1. Reeds doorgevoerde verbeteracties eindniveau

Voor studiejaar 1 zijn met de implementatie van het nieuwe curriculum per 2013-2014 de nodige wijzigingen in het curriculum van de opleiding doorgevoerd. Voor alle studiejaren, maar met name studiejaar 4 zijn sinds de visitatiedagen extra bijstellingen gedaan om aan de aanbevelingen van het visitatiepanel tegemoet te komen. Het nieuwe curriculum (zoals gepresenteerd aan het visitatiepanel) zal de komende jaren verder geïmplementeerd worden en daarin zullen de, in dit hoofdstuk beschreven, 4^e jaars wijzigingen opgenomen worden.

Om het eindniveau in jaar 4 te verbeteren en beter in het gehele curriculum in te bedden is er een specialist op het gebied van onderzoek aangesteld. Deze specialist is deskundig op zowel het gebied van onderzoek als op het gebied van de kunsten. Zij heeft tot taak:

- Als docent de studenten (jaar 4 en jaar 4+) te scholen in de onderzoeksvaardigheden en daarvoor een cursus te ontwikkelen;
- De collega docenten te scholen in de begeleiding van de onderzoeken;
- Samen met de docenten de handleidingen voor onderzoeken jaar 4 te (her)schrijven;
- Als projectleider onderzoek inhoudelijk leiding te geven aan de werkgroep Onderzoek, die tot taak heeft een leerlijn onderzoek (jaar 1 t/m 4) voor de afdeling te ontwerpen.

De verschillende losse onderwijseenheden in de afstudeerfase zijn met ingang van studiejaar 2013-2014 gebundeld tot grotere onderwijseenheden. Op die manier wordt bij het beeldend onderzoek gekomen tot een betere integratie van theorie (scriptie), visievorming en expositie.

Daarnaast voeren studenten in de afstudeerfase, in plaats van een actieonderzoek, nu een praktijkgericht onderzoek uit dat gekoppeld is aan de specialisatiestage. Ter ondersteuning van dit praktijkgericht onderzoek volgen studenten een specifieke cursus onderzoeksvaardigheden aangeboden op basis van *Praktijkonderzoek in de school* (Van der Donk, 2009). Om studenten aan te zetten tot het aanbrengen van meer fundament en achtergrond bij hun handelen doen studenten bij twee van de bestaande professionaliseringstaken in de specialisatiestage een bronnenonderzoek. Deze twee taken worden apart door docenten van de opleiding beoordeeld en een positieve beoordeling geldt als voorwaarde om de specialisatiestage te kunnen afronden.

Tot slot geldt dat alle studenten (vooralsnog in jaar 4) een programma 'Voorbereiding 2^e Fase' volgen.

Op de volgende pagina is schematisch weergegeven welke wijzigingen zijn doorgevoerd in jaar 4 voor studiejaar 2013-2014 (ten opzichte van het studiejaar 2012-2013). Deze wijzigingen betreffen met name de korte termijn wijzigingen in het studiejaar 2013-2014. Alle genoemde aanbevelingen en bijbehorende verbeteracties, waaronder ook die voor de langere termijn, worden in het herstelplan verder toegelicht. In bijlage twee wordt een overzicht gegeven van alle verbeteracties, inclusief de doorlooptijd

Oud: studiejaar 2012-2013	Wijzigingen	Nieuw: studiejaar 2013-2014
Vorbereiding 2 ^e fase	<i>Toegevoegd</i>	Vorbereiding 2 ^e fase 5 EC
Profielkeuze 5 EC (KE, 1 ^e fase of 2 ^e fase)	<i>Vervalt</i> Is vervangen door voorbereiding 2 ^e fase	
Specialisatiestage 25 EC	<i>Toevoeging professionaliseringstaken waarbij het accent op (bronnen-) onderzoek ligt</i>	Specialisatiestage 25 EC
Thema's 2 EC	<i>Vervalt</i> Ten behoeve van het beeldend onderzoek en het praktijkgericht onderzoek (beide specifiek eindniveau) zijn de thema's vervallen.	
Actieonderzoek in stage 5 EC	<i>Vervalt</i> Accent in de specialisatiestage ligt op verdieping van 2 Professionaliseringstaken, met speciale aandacht voor bronnenonderzoek. Methodische eisen zijn opnieuw geformuleerd.	
Praktijkgericht onderzoek	<i>Toegevoegd</i> In plaats van het actie-onderzoek	Praktijkgericht onderzoek 15 EC
Beeldend onderzoek 12 EC Expositie 2EC	<i>Beeldend onderzoek + Expositie samen gevoegd: 15 EC</i> Methodische eisen voor het onderzoek zijn opnieuw geformuleerd.	Beeldend onderzoek 15 EC
Visievorming 2 EC	<i>Vervalt</i> Visievorming in Artistiek en Educatief opzicht maken deel uit van het Beeldend onderzoek en het Praktijkgericht onderzoek (nog niet in beoordelende zin)	
KG/KB scriptie 5 EC	<i>Vervalt</i> Is onderdeel geworden van het beeldend onderzoek	
Eindassessment 2 EC	<i>Vervalt</i> Er zijn 4 afzonderlijke beoordelingsmomenten (zie rechterkolom) opgenomen waarin het eindniveau specifiek aan de orde komt.	

2. De curriculumvernieuwing

Het panel mist:

- *Een breed gedragen beeld over deze vernieuwing bij de betrokken personen. In het licht van het werken vanuit een systematische aanpak - die ook voor iedereen helder is - vindt het panel dat een gemiste kans.*
- *De curriculumvernieuwing in het kwaliteitszorgsysteem. Het panel mist een concreet verbeterplan waaruit duidelijk blijkt waartoe de ingezette verandering leidt en beschouwt dit als een voorwaarde voor succes.*

In 2012 werd duidelijk dat, mede door de nieuwe bekostigingsstructuur van kunstopleidingen, de afdeling Kunst en Educatie van NHL Hogeschool (NHL) zich diende te transformeren tot een eigentijdse en moderne afdeling die toekomstbestendig is. Een curriculum dat efficiënt uitgevoerd kan worden, studeerbaar is voor studenten, waarin studierementen worden behaald, uitvoerbaar is voor docenten en voldoet aan de eigentijdse kwaliteitscriteria. De uitdaging voor de inhoud betreft een meer naar buiten gerichte en ondernemende houding bij zowel docenten als studenten, het in praktijk brengen van het cultureel ondernemerschap, naast een goed docentschap en een goed artistiek niveau. Daarbij wil de opleiding verbindingen maken met culturele instellingen, de actuele kunstenaarspraktijk en de ontwikkelingen op het gebied van het modern leraarschap en aankoppelen bij de landelijke en regionale ontwikkelingen op het gebied van de kunst- en cultuureducatie. De opleiding geeft, samen met de opleiding docent Theater, gezicht aan de afdeling Kunst en Educatie van de NHL Hogeschool.

Het afdelingshoofd heeft begin 2013 een verantwoording geschreven over nut en noodzaak van de curriculumvernieuwing. In deze verantwoording komt naar voren dat er cruciale wijzigingen in de bekostiging en de inhoud van de onderwijsprogramma's van de afdeling aangebracht moeten worden. Dit leidde tot het formuleren van de volgende doelstellingen.

Doelen die in het vernieuwde curriculum dBKV gerealiseerd moeten worden:

- Het ontwikkelen van een geheel nieuw, eigentijds opleidingsprogramma met als ambitie om in het programma een hoge kwaliteit te bereiken, maar met een verhoogd studierement en lagere kosten;
- Het beter aansluiten bij NHL-beleid voor wat betreft (onder meer) examencommissie, toetsing, kwaliteitszorg, onderzoek, digitalisering, internationalisering, vraagsturing, studeerbaarheid en studiesucces;
- Het meer aansluiten bij de 2^e graad lerarenopleidingen van de NHL (kennis delen m.b.t. de didactiek van de 21^e eeuw) en het komen tot een gedeeld basiscurriculum binnen de afdeling Kunst & Educatie (kennis uitwisselen);
- Het uitbreiden van de integrale lijn waarin via projectonderwijs aan opdrachten van externe opdrachtgevers wordt gewerkt, zodanig dat minimaal de helft van het nieuwe curriculum zich in de praktijk of in de beroepscontext afspeelt;
- Het verwerken van het nieuwe competentieprofiel en de nieuwe kennisbasis dBKV (2012) in het curriculum;
- Het opheffen van de versnippering van het aantal EC's in kleine toetseenheden, het flexibel organiseren van het onderwijs waarin diverse leerroutes mogelijk zijn;
- Het organiseren van masterclasses en inspiratiecolleges die bijdragen aan de profilering van de opleiding;
- De actualiteit van de kunsten en de cultuureducatie inbrengen in het curriculum, door een grotere inzet van gastdocenten en experts.

Op zoek naar een nieuwe basis voor het curriculum

Het studiejaar 2012-2013 is gebruikt om een gemeenschappelijke basis te vinden om het onderwijsprogramma economischer uit te voeren én tegelijkertijd een nieuw, inhoudelijk sterk en verantwoord curriculum te ontwikkelen. Het opleidingsteam heeft via studiedagen, uitwerkingen van programmaonderdelen, visiebijeenkomsten en specifieke werkgroepen (vernieuwing, onderzoek, didactiek) opnieuw visie, inhoud en vorm gegeven aan het curriculum. Bij dit proces heeft de NHL extra ondersteuning geboden en zijn speciale medewerkers van buiten de opleiding aangesteld met expertise op het gebied van curriculumontwikkeling, kwaliteitszorg en onderzoek.

Werkgroep vernieuwing

In september 2012 is een externe projectleider 'vernieuwing curriculum' aangesteld die, samen met de beide studieleiders van dBKV en dTheater en het afdelingshoofd, het vernieuwingsproces van het curriculum van de beide opleidingen ter hand heeft genomen. De studieleiders, het afdelingshoofd en de projectleider vormen samen de vernieuwingswerkgroep. De werkgroep heeft uitgangspunten voor het nieuwe curriculum in de basis uitgewerkt.

De docententeams van dBKV en dTheater hebben meegedacht en inhoud gegeven aan het vernieuwde programma. Het werkveld heeft positief op het nieuwe curriculum gereageerd. Een digitale omgeving is ingericht om te communiceren over het vernieuwde programma en informatie te delen.

Draagvlak voor de vernieuwing bij het team

In het proces van het vormen van het nieuwe curriculum worden regelmatig studiebijeenkomsten met docenten gehouden die zowel inhoudelijk als organisatorisch van aard zijn. Specifieke aandacht wordt besteed aan de invulling die de docenten als opleiders willen geven aan het eigentijdse opleiden. Elke eerste donderdag van de maand werkt het team aan de programma's van het vernieuwde curriculum. Via levendige discussies geeft het team hier vorm en inhoud aan, hierin is volop ruimte voor de eigen invulling en inkleuring die het team wil geven.

Het opleidingsmanagement en de vernieuwingsgroep formuleren samen met het opleidingsteam in het studiejaar 2013-2014 een breed gedragen visie op opleiden. Zij gebruiken daarvoor het Golden Circle model waarin de why, what en how van de opleiding worden gedefinieerd. Dit visiedocument wordt in het najaar van 2014 gepresenteerd aan het werkveld. Ook zijn er bijeenkomsten onder leiding van externe begeleiders geweest in 2012-2013 waarin samen met het team gewerkt is aan het bereiken van commitment in het vernieuwingsproces.

Het delen in het team van good practices, het bespreken van casussen en aanpakken, het geven van onderlinge feedback en supervisie is sinds het studiejaar 2013-2014 hierbij aan de orde van de dag. Het vernieuwingsproces, zowel de inhoudelijke kant als met betrekking tot het bereiken van commitment, is in het studiejaar 2013-2014 doorgezet en wordt onder leiding van de studieleider en de projectleider curriculumvernieuwing, samen met het team verder uitgewerkt.

Draagvlak voor de vernieuwing bij de individuele medewerker

Als onderdeel van het komen tot een breed gedragen beeld van vernieuwing heeft het afdelingshoofd inmiddels met alle docenten een voorgesprek gehad over hoe de docent individueel aankijkt tegen de vernieuwing (voorafgaand aan de HRM cyclus Plannen, Coachen, Beoordelen). Docenten hebben de eigen visie hierop vooraf schriftelijk uitgewerkt. Bundeling van de individuele visies laat een eenduidig beeld zien; docenten staan positief tegenover de ingeslagen weg, met mogelijk kritische kanttekeningen. Ten aanzien van de vernieuwing hebben alle docenten eveneens ontwikkel- en resultaatsdoelstellingen geformuleerd, inclusief scholingsvragen die met ingang van het huidige studiejaar ingewilligd worden.

Vernieuwen is een dynamisch proces waarvan de opleiding vindt dat deze gepaard moet gaan met een goede monitoring. Het vernieuwingsproces van het curriculum wordt vanzelfsprekend opgenomen in het bestaande proces van kwaliteitszorg. Het panel heeft tijdens de visitatie aangegeven dat de opleiding over een goed kwaliteitszorg systeem beschikt. Daarmee wordt het vernieuwingsproces geborgd.

3. Profilering

Het visitatiepanel geeft aan dat de opleiding zich sterker kan profileren:

- *In wat haar specifieke kracht is*
- *In relatie tot de andere dBKV opleidingen in Nederland*
- *In relatie tot het werkveld*
- *De opleiding kan de eigen identiteit meer tot uiting laten komen in het gebouw van de NHL*

Kracht van de opleiding

De kracht van de opleiding anno 2014, en op basis van het vernieuwde curriculum, verwoorden wij als volgt:

Studenten die aan de dBKV opleiding van de NHL Hogeschool gestudeerd hebben:

*Kennen de **waarden van kunst** en
weten deze **over te dragen**
aan **doelgroepen in allerlei contexten.***

De opleiding dBKV van de NHL heeft in het verleden steeds een sterk profiel gehad als het gaat om de ontwikkeling van het leraarschap, de didactische, pedagogische en de interpersoonlijke bekwaamheden. De opleiding onderscheidde zich hiermee van andere dBKV opleidingen in Nederland. Het sterke profiel kwam voort uit het feit dat de opleiding is ingebed in een instituut waarin volop expertise aanwezig is op het gebied van het docentschap: ook de 2^e graad lerarenopleidingen en de Pabo zijn in het instituut vertegenwoordigd. Uiteraard stond het vakmanschap op het gebied van de Beeldende Kunst en Vormgeving en de artistieke ontwikkeling ook hoog in het vaandel van de opleiding.

Profiel van de opleiding anno 2014

De opleiding dBKV van de NHL heeft het sterke profiel met betrekking tot de ontwikkeling van het leraarschap niet op tijd aan de nieuwe beleidseisen geijkt. In de periode 2010-2012 is de kunstensector en het opleiden tot docent in de kunsten sterk aan interne en externe invloeden onderhevig geweest. Dit betekent dat alle dBKV-opleidingen in Nederland zich opnieuw hebben moeten buigen over nieuwe beleidseisen, het competentieprofiel, de kennisbasis en het beroepsprofiel. Ook de opleiding dBKV van de NHL heeft zich geheroriënteerd op de eigen identiteit en heeft zich daarbij gebaseerd op de volgende, voor de opleiding en het werkveld belangrijke, invloeden:

Landelijk beleid:

- Kunst moet minder afhankelijk worden van subsidies. Er moet meer aandacht zijn voor het cultureel ondernemerschap, ook in de opleidingen;
- Opleiden tot een flexibel inzetbare docent BKV door het aanbieden van diverse leersituaties;
- Wijziging in het competentieprofiel en de kennisbasis voor de opleiding dBKV.

Hogeschoolbeleid:

- De bekostiging van een kunststudent moet meer in lijn gebracht worden met de bekostiging van een niet-kunststudent.
- Er moet meer aandacht zijn voor de competentieontwikkeling van de student;
- Meer vraagsturing door de student mogelijk maken.

Beleid instituut Educatie & Communicatie:

- De docent van de toekomst is veel meer arrangeur van onderwijs dan dat hij kennisdrager of kennisoverdrager is;
- De docent waarvoor wij opleiden heeft kennis van leerprocessen en kan daarin traditionele en digitale middelen inzetten (digitalisering van het onderwijs);
- In de opleiding zijn flexibele studielijnen/ routes mogelijk;
- Studenten leren in leergemeenschappen en lerende netwerken;
- Wij leiden op voor de didactiek van de 21e eeuw, waarin van specifieke “skills” gebruik gemaakt wordt. Deze zijn: (1) Kritische reflectie, (2) Leren in professionele leergemeenschappen of lerende netwerken (3) Het vermogen om te gaan met het onbeheersbare, (4) Pro activiteit, (5) Effectieve communicatie, (6) Analytisch vermogen en (7) Nieuwsgierigheid & verbeeldingskracht.

De heroriëntatie op het eigen profiel heeft geleid tot een herontwerp van het curriculum van de opleiding, om aan de actuele eisen uit het brede scala van werkvelden tegemoet te komen en waarmee we tegelijkertijd onze eigen accenten willen leggen. De pijlers waarmee de opleiding zich profileert zijn:

De artisticeit

Een belangrijke pijler van de opleiding dBKV van de NHL Hogeschool is het ontwikkelen van de artisticeit of de artistieke talenten van de student. Met artisticeit wordt het beeldend en beschouwend talent op het gebied van de kunsten bedoeld, waarin de student aantoonbare visuele, conceptuele, creatieve, technische en vormgevingsvaardigheden laat zien. Deze pijler verwoorden we als volgt:

De waarden van (beeldende) kunst kennen

De opleiding stimuleert de student bij zijn beeldende en reflectieve ontwikkeling. De student ontwikkelt in de loop van de opleiding een eigen(zinnig) referentie- of toetskader (bestaande uit uiteenlopende bronnen, voorbeelden, feedback, theorieën, vaardigheden) waarmee hij zijn beeldende ontwikkeling inhoud- en vormgeeft. Dit leidt tot een tweede belangrijke pijler van de opleiding dBKV waarbij studenten:

De overdracht

Met overdracht wordt het docentschap bedoeld, waarvoor de student moet gaan beschikken over didactische, pedagogische en onderwijskundige theorieën, concepten en vaardigheden. De moderne kunstdocent is cultureel ondernemer, voor de student als ondernemer betekent dit dat hij iemand is die kansen ziet, problemen oplost, onderwijs en projecten organiseert, subsidies los krijg, innovatieve leerinhouden ontwerpt. De moderne docent is docent, onderzoeker en ondernemer en kan door middel van praktijkgericht onderzoek een bijdrage leveren aan het oplossen van praktijkproblemen en het ontwikkelen van innovatieve leerinhouden, werkvormen, contexten en leermiddelen. Dit is een andere belangrijke pijler van de opleiding dBKV waarbij studenten:

Weten deze waarden over te dragen aan doelgroepen in allerlei contexten

De heroriëntatie op het profiel leidde tot een herontwerp van het curriculum. Dit leidt tot de volgende aandachtspunten in het vernieuwde curriculum, gerelateerd aan de accenten:

De artisticeit:

- Er is een goede theoretische kennisbasis op het gebied van de kunst- en cultuurgeschiedenis (met accent op hedendaagse kunst);
- Psychologie (creativiteit en waarnemen) esthetica (waardeoordeel);
- Er is een goede basis op het gebied van de vaardigheden (2D en 3D);
- Er is ruimte voor het ontwikkelen van de artistieke competentie (via portfolio en studieloopbaanbegeleiding);
- Er is ruimte voor vraagsturing in de artistieke ontwikkeling;
- Er is een leerlijn in het artistiek onderzoek jaar 1 t/m 4;
- Studenten ontwikkelen de artistieke competentie in authentieke en krachtige contexten en
- Reflectie en feedback zijn een onlosmakelijk onderdeel van het leerproces.

De overdracht:

- Er is een goede theoretische kennisbasis op het gebied van pedagogiek, didactiek, onderwijskunde, communicatie, (cultureel) ondernemerschap;
- Er is een goede basis op het gebied van de vaardigheden (didactisch practicum);
- Er is ruimte voor het ontwikkelen van de pedagogische, didactische, interpersoonlijke en omgevingsgerichte competenties;
- Er is ruimte voor vraagsturing in de pedagogische, didactische, interpersoonlijke en omgevingsgerichte ontwikkeling;
- Er is een leerlijn in het praktijkgericht onderzoek jaar 1 t/m 4;
- Studenten ontwikkelen de pedagogische, didactische, interpersoonlijke en omgevingsgerichte competentie in authentieke en krachtige contexten;
- Reflectie en feedback zijn een onlosmakelijk onderdeel van het leerproces.

Om dit te bereiken is het *didactisch opleidingsconcept* als volgt geformuleerd:

Leeromgeving:

- Er wordt een rijke leeromgeving aangeboden (allerlei doelgroepen, complexe contexten (afhankelijk van het niveau), artistieke uitdagingen, verrassende invalshoeken) waarin de student zelf keuzes en accenten kan leggen in zijn competentieontwikkeling tot docent BKV.

Leervormen:

- In het verwerven van de kennisbasis zowel in de theorie als de vaardigheden wordt een hoge participatie van de studenten verwacht door middel van individueel en samenwerkend leren (blended learning, flipping the classroom). Online tutorials en groepsbijeenkomsten afgewisseld met face to face lessen (blended learning) .

Begeleiding:

- Er is sprake van een begeleidingsproces waarin docenten feedback geven op de competentieontwikkeling van de student en waarin de studenten worden gestimuleerd te reflecteren op hun eigen competentieontwikkeling tot docent Beeldende kunst en Vormgeving. Hierin zijn begeleide en niet begeleide werkvormen (zelfreflectie, peers/critical friends) te onderscheiden.

Sturing:

- Zelfsturing door de student wordt afgewisseld met docentsturing. In het eerste jaar is er nog een sterke docent sturing van het onderwijsleerproces. De docentsturing is niet in alle lijnen even sterk en gaat van gedeelde sturing over in een grote mate van zelfsturing in jaar vier.

Toetsing:

- Er is een toetsplan waarin een heldere opbouw van toetsbare eenheden. Er is een systeem van valide en betrouwbare toetsen die de theorie, de vaardigheden en de toepassingen ervan op een geëigende manier toetsen. Bovendien wordt er ook gevarieerd getoetst en tussen en binnen toetsen zit variatie, dit om niet een specifieke leerstijl/ type te benadrukken.

De opbouw van het vernieuwde curriculum is in 2013 besproken met het werkveld, dat daar positief op heeft gereageerd. Reden hiervoor is dat werkvelden vragen om initiatiefrijke studenten die kunnen inspelen op actuele situaties. Daarnaast geeft het werkveld aan dat een voortdurende focus op de overdracht van de kunstzinnige discipline steeds meer een cruciale vaardigheid is. Ook waardeert het werkveld de ontwikkeling van student tot (collegiale, omgevings- en zelfbewuste) professional. Het werkveld geeft aan als opdrachtgever te willen functioneren bij het formuleren van een rijke en authentieke leeromgeving.

Identiteit van de opleiding in het gebouw van de NHL

Om in te spelen op nieuwe didactische concepten en vaardigheden is eind 2013 een werkgroep 'verbouw dBKV vleugel' van de NHL opgericht. Deze werkgroep heeft met behulp van een architect een integraal plan voor een Atelierlandschap ontwikkeld. De opleiding dBKV krijgt daarmee volop de mogelijkheid om met behoud van de eigen identiteit, kleur te geven aan en synergie tot stand te brengen met andere opleidingen binnen de NHL hogeschool.

4. Voorbereiding 2e fase onderwijs

De opleiding kan zich verbeteren in hoe zij de studenten voorbereidt op het kunnen verzorgen van het 2^e fase - onderwijs:

- *Het niveau van de vakinhoud: kunsttheorie, hedendaagse kunst en didactische leermethoden*
- *De toepassing van actuele ontwikkelingen en bronnen zoals zich dat voordoet bij de eindexamens in de 2^e fase*
- *Het verbeteren van een externe gerichtheid en scholing van personeel op vakinhoudelijk gebied waaronder het volgen van vakinhoudelijke ontwikkelingen in het onderwijsveld (ontwikkelingen eindexamens, nieuwe didactische werkvormen) en scholing op het gebied van kunstvakken (andere kunstvormen, voorstellen van Verkenningcommissie Kunstvakken, discussies vakverenigingen docenten kunstvakken)*

Het visitatiepanel kwam in haar rapport tot de conclusie dat niet elke student voldoende voorbereid bleek te zijn op het onderwijs in de Tweede Fase. Dit heeft op de korte termijn geresulteerd in een aanpassing van het curriculum in het vierde leerjaar op dit punt. Hierbij geldt nadrukkelijk dat de voorbereiding op de 2^e fase voor alle studenten van jaar 4 geldt, ongeacht de profileringskeuze die de studenten hebben gemaakt.

Naast de wijzigingen in jaar 4, voor de cohorten 2009 en 2010, is het docententeam van de opleiding van mening dat de voorbereiding op de 2^e - fase voor alle overige cohorten behoort tot de hoofdfase van de opleiding. Voor de cohorten 2011 en later wordt daarom de nieuwe onderwijs- (en toets-) eenheid 'Voorbereiding 2^e Fase' in de hoofdfase van de opleiding geplaatst.

De inhoud van de voorbereiding op de 2^e –fase is tot stand gekomen in overleg met het werkveld; de betrokken docenten van de opleiding zijn uitvoerig voorgelicht door het werkveld over deze specifieke 2^e - fase. Ook voor studenten is de samenwerking met het werkveld zichtbaar; een tweetal leraren uit het voortgezet kunstonderwijs lichten in gastlessen de praktijk van het 2^e fase kunstonderwijs toe, waaronder de eindexamens. In het programma dat is ontwikkeld wordt aandacht besteed aan de theoretische kennisbasis op het gebied van het examenprogramma van de 2^e fase. Daarbij voeren studenten (onder andere) een analyse van recente examens en antwoordmodellen uit, leren zij meer over eisen die aan examens gesteld worden en bevragen zij ervaringsdeskundigen uit het werkveld over examens en vakinhoud behorende bij de 2^e fase.

Borging

Omdat de voorbereiding op de 2^e fase een bijgestelde onderwijseenheid betreft voor alle studenten wordt deze onderwijseenheid uiteraard uitvoerig geëvalueerd volgens het geldende kwaliteitszorgsysteem. Met docenten zijn verder individuele afspraken gemaakt over het met regelmaat bezoeken van docenten in het voortgezet onderwijs die 2^e-fase kunstonderwijs verzorgen. Ook sluiten meer docenten zich aan bij de regelmatige overlegmomenten die de Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur (VONCK) organiseert met betrekking tot de ontwikkelingen van het kunstonderwijs. De voorbereiding van studenten op de 2^e Fase, evenals de (externe) ervaringen van de docenten, zijn regelmatig terugkerend onderwerp van gesprek tijdens teamvergaderingen.

5. De ontwikkeling tot kunstenaar

De opleiding geeft aan op welke wijze zij in het curriculum aandacht heeft voor de beeldende vaardigheden, de beeldende vakken, het beeldend werkproces, het beeldend onderzoek. Het panel geeft aan:

- *Hier nog meer en breder aandacht voor te willen in het programma*
- *Het beeldend werk is te weinig gearticuleerd wat betreft de relatie vorm, inhoud en medium*
- *Het niveau en de actuele ontwikkelingen in het beeldend werk kunnen worden verbeterd*
- *Er zou meer relatie en positionering met de actuele kunstpraktijk moeten zijn*
- *Het beeldend werk is technisch vaardig, maar te weinig origineel en met te weinig (persoonlijke) zeggingskracht (van de maker)*
- *De samenhang van de leerlijnen in het programma kan worden verbeterd opdat de ontwikkeling van de student als kunstenaar meer aandacht krijgt*
- *De commissie adviseert een studieloopbaanlijn die de ontwikkeling van de docent beeldende kunst en vormgeving centraal stelt, zodat mede daardoor de samenhang in leerlijnen voor de student helder wordt*
- *De commissie adviseert een verbetering van de externe gerichtheid en scholing van personeel op vakinhoudelijk gebied en op het gebied van kunstvakken*

Op basis van de aanbevelingen van het visitatiepanel ten aanzien van het beeldend werk is het Beeldend Onderzoek geherformuleerd. Allereerst is aan het beeldend onderzoek een theoretische component toegevoegd: hoe verhoudt het kunstwerk zich tot kunstwerken die op een vergelijkbare wijze tot stand zijn gekomen en wat waren daarbij achtergronden en afwegingen? En hoe verhoudt het kunstwerk zich tot de actuele beroepspraktijk; zijn kunstenaars op vergelijkbare wijze met hun werk bezig en waarom. Studenten worden daarom verplicht een kunstenaar, opererend in het hedendaagse gebied van de beeldende kunst, uit te nodigen en/of bij hen op bezoek te gaan, mede om het eigen werk te laten becommentariëren. De student koppelt hier de eigen gemaakte keuzes en de eigen visie aan in relatie tot zijn eigen artistieke werk.

Naast het relateren van eigen werk aan de actuele praktijk is nog een extra praktische component toegevoegd aan het beeldend werk. Zo wordt voor de beoordeling van ieder eindwerk, als onderdeel van het nieuwe beeldende onderzoek, een kunstenaar van buiten de opleiding gevraagd advies uit te brengen over de kwaliteit van het individuele beeldende werk, op basis van de door de opleiding geformuleerde beoordelingscriteria. De beoordelaars nemen dit advies mee in de afweging van het eindoordeel. Door het aanscherpen van de criteria voor het nieuwe beeldende onderzoek is het artistiek niveau van het beeldend afstudeerwerk van de studenten van voldoende hbo-niveau. De samenvoeging van de Artistieke Visievorming en het Beeldend Onderzoek, evenals de extra eisen die in het kader van het Beeldend Onderzoek aan studenten gesteld worden, heeft geleid tot een groter aantal European Credits voor deze toetseenheid (van respectievelijk 12 EC naar 15 EC) voor de cohorten 2009 en 2010.

De ontwikkeling van de student als kunstenaar krijgt, als onderdeel van het nieuwe curriculum, meer aandacht. Een student in een kunstvak moet in staat zijn om te reflecteren op het kunstproduct dat hij zelf heeft gemaakt en dit ook initiëren bij de doelgroep die hij een kunstproduct heeft laten maken of heeft laten beschouwen. Dit zijn in het algemeen individuele, diepgaande en zeer persoonlijke processen die vragen om een goede aansturing en begeleiding.

In de krachtige leeromgeving (50% van het curriculum), de integrale leerlijn, wordt de student uitgedaagd om in authentieke situaties en contexten zijn artistieke competentie toe te passen en te ontwikkelen met gebruikmaking van theorie en vaardigheden. Hierop krijgt de student voortdurend feedback die hem vervolgens uitdagen om te reflecteren op het leerproces dat hij doormaakt.

Bovendien verwerft de student een kennisbasis Beeldende Kunst en Vormgeving waar theoretische concepten op het gebied van Kunst en vaardigheden hierin de artistieke ontwikkeling van de student uitdagen en bevorderen. De student leert door middel van het artistiek (beeldend)onderzoek zijn eigen kunstenaarschap, zijn artistieke visie te ontwikkelen en innovaties toe te passen.

In de studieloopbaanbegeleiding reflecteert de student op een metacognitieve wijze op zijn competentieontwikkeling. De student bespiegelt zijn eigen ontwikkeling als kunstenaar en als docent en verwoordt zijn sterke punten, de samenhang in zijn ontwikkeling en zet op een rij wat de noodzakelijke volgende stappen in zijn ontwikkeling zullen zijn. Vanaf studiejaar 1 heeft elke student een studieloopbaanbegeleider (SLB-er). Er is sprake van een persoonlijke coachingsrelatie, maar daarnaast bevinden studenten zich ook in een gezamenlijke coachgroep. Binnen deze groep van critical friends wisselen studenten ervaringen uit en werken zij onder andere met diverse intervisiemethoden. Op deze wijze is de student intensief bezig met de eigen ontwikkeling terwijl de SLB-er minder intensief hoeft op te treden, waardoor de werkdruk van SLB-ers relatief beperkt blijft.

Het digitale portfolio waarin het persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) wordt beschreven is binnen de studieloopbaanbegeleiding een waardevol instrument. Aan de hand hiervan helpt de SLB-er de student bij het zichtbaar maken van de competentieontwikkeling en het sturen van, en reflecteren op, het eigen leerproces. Hierbij wordt het principe van strength based development gehanteerd. Docenten hebben specifieke kwaliteiten op het gebied van (strength based) begeleiding door het volgen van een cursus bij de professionaliseringsacademie van de NHL. Ook overleggen de SLB-ers regelmatig overleg over inhoud en vorm van de studieloopbaanbegeleiding en doen hiervan verslag in de teamvergaderingen.

Evenals binnen de andere leerlijnen kent ook de studieloopbaanleerlijn een toenemende mate van complexiteit en diepgang. In de propedeuse ligt het accent op identiteit, motivatie en geschiktheid voor het beroep. In de hoofdfase ligt de nadruk op het uitbouwen van het beroepsbeeld, de eigen creativiteit/artisticiteit, het ondernemerschap, het onderzoek waarin je leert afstand nemen en te objectiveren. In de afstudeerfase wordt de student gestimuleerd tot het verwoorden van een persoonlijke en professionele beroepsopvatting. Aan het einde van iedere studieloopbaanfase wordt een afsluitend assessment (als onderdeel van de studieloopbaanbegeleiding) afgenomen. In deze assessments wordt, aan de hand van getoonde resultaten, beoordeeld in welke mate de student in staat is zijn leerproces ten aanzien van zijn competenties te verwoorden en hier conclusies aan te verbinden. De student toont hier zijn communicatief en reflectief vermogen en verwoordt de kwaliteit van de persoonlijke en professionele beroepsopvatting.

Op basis van de aangescherpte eisen uit het werkveld waarin een afgestudeerde student een "onderzoekende professional" dient te zijn, is in 2012 een afdelingsbrede werkgroep Onderzoek ingesteld. De in 2013 aangestelde onderzoeker (eveneens projectleider onderzoek) geeft samen met deze werkgroep handen en voeten aan een mogelijk toekomstige leerlijn Artistiek onderzoek. Deze werkgroep levert in september 2014 een definitief advies op over de mogelijkheid en wenselijkheid van een aparte leerlijn (beeldend) onderzoek, naast een leerlijn praktijkonderzoek.

Om te borgen dat docenten continu werken aan de eigen kennis en kwaliteit zijn in de HRM-cyclus Plannen, Coachen en Beoordelen door het afdelingshoofd met iedere medewerker individueel afspraken gemaakt over de eigen externe gerichtheid, afgestemd op het bestaande afdelingsbeleid.

Voorbeelden van afspraken die in dit kader gemaakt zijn:

- Het uitnodigen van kunstenaars bij het onderwijs in het Beeldend Werkproces voor het geven van kritische feedback aan studenten;
- Het deelnemen aan landelijk disciplineoverleg;
- Het deelnemen aan het KVDO;
- Het deelnemen aan landelijke bijeenkomsten en conferenties;
- Het zelf organiseren van workshops en conferenties met kunstenaars en de kunstpraktijk;
- Het onderhouden van relaties met de kunstpraktijk.

Tegelijkertijd is er met de docenten ook gesproken over de invulling van de docentwerkplannen, waarbij alle taken in omvang geëxpliciteerd zijn. Hiermee wordt de werkdruk van de docenten meer inzichtelijk en kan deze waar nodig beperkt worden door in gesprek te gaan met docenten over taakopvatting en taakinfilling.

6. Het praktijkonderzoek

Aan het praktijkonderzoek (actieonderzoek) kan het volgende worden verbeterd:

- *Het kan beter worden gestructureerd*
- *Eén lijn kunnen aanbrengen (in onderzoeksvaardigheden) waarbij gebruikte begrippen juist en consistent worden toegepast; conform eigen definities.*
- *Doelstellingen kunnen meer 'smart' geformuleerd zijn.*
- *Het onderzoek mag meer toetsbare resultaten opleveren dan nu het geval is.*
- *In de verslagen (eindproduct) gaan studenten teveel in op het proces in plaats van op de onderzoeksmethodiek. Ook worden er soms kwantitatieve onderzoeksmethoden gebruikt waar deze niet van toepassing zijn.*
- *Daarbij vraagt het panel aandacht voor deskundigheidsbevordering op het gebied van specifieke onderzoeksvaardigheden van de docent.*

Bij de scripties zijn de volgende opmerkingen gemaakt:

- *Inhoudelijk vertonen de scripties echter niet altijd de gevraagde diepgang. Verhalen zijn vaak meer subjectief; feiten en interpretaties zijn weinig te onderscheiden.*
- *De gehanteerde onderzoeksopzet is niet vanuit een helder en samenhangend kader gepresenteerd waardoor zaken niet in verhouding aan bod komen; sommige elementen krijgen buitenproportioneel veel aandacht of er ontbreken bepaalde invalshoeken of vooronderstellingen.*
- *Vaak wordt een motivering van de onderzoeksopzet gemist. Wanneer dat nadrukkelijk in de scriptie is opgenomen, is er gelijk sprake van een betere (theoretische) onderbouwing en zijn conclusies meer toegespitst op de hoofdvraag.*
- *Ten slotte kan er aandacht worden geschonken aan de spelling en grammatica bij een aantal studenten.*
- *Evenals de wijze van bronvermelding. Het consequent toepassen van criteria aangaande literatuurverwijzingen en brongebruik.*

Praktijkgericht onderzoek

Het docententeam heeft onder leiding van de projectleider onderzoek voor het studiejaar 2013-2014 (cohort 2010) in het vierde jaar een aantal wijzigingen doorgevoerd, waaronder het invoeren van een praktijkgericht onderzoek van 15 EC. Het praktijkgericht onderzoek wordt individueel uitgevoerd en is gekoppeld aan de specialisatiestage. Wanneer uitvoering binnen de specialisatiestage niet mogelijk is wordt gezocht naar een vraagstuk dat speelt in het werkveld (en waar mogelijk gekoppeld aan een lopend onderzoeksproject, zoals het KEK-project (Cultuureducatie met Kwaliteit) of kunst educatieve organisatie.)

Tijdens het praktijkgericht onderzoek werken studenten in een vrij strak schema stapsgewijs aan het praktijkonderzoek, waarbij de volgende activiteiten ondernomen worden:

- In een cursus onderzoeksvaardigheden worden de diverse fasen van onderzoek behandeld;
- Studenten werken de diverse fasen een voor een uit en komen zo tot een samenhangend onderzoeksplan, op basis waarvan zij een go-/no-go ontvangen voor uitvoering van het praktijkgerichte onderzoek;
- Tijdens de uitvoeringsfase worden studenten individueel en in kleine groepjes begeleid;
- Docenten begeleiden de uitwerking van de onderzoeksfasen en geven direct feedback.

Docenten bespreken met behulp van intervisie onderling tegen welke problemen zij aanlopen, zodat zij concrete begeleidingsproblemen met betrekking tot het praktijkgerichte onderzoek bespreekbaar kunnen maken, evenals methodologische vraagstukken. De intervisie vindt daarom plaats onder de deskundige leiding van de projectleider (en docent) onderzoek die expert is op dit gebied. De ondersteuning en begeleiding van zowel docent als student door de projectleider/docent onderzoek borgt de verdere ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden van alle individuele studenten en docenten. De uiteindelijke beoordeling van het praktijkgericht onderzoek vindt plaats aan de hand van beoordelingscriteria en een rubric. Deze rubric wordt al gebruikt in de tweedegraads lerarenopleidingen van de NHL Hogeschool. Aan die bestaande rubric zijn twee criteria toegevoegd die betrekking hebben op het theoretisch kader en de omgang met bronnen. Daarnaast is correct Nederlands en het gebruik van APA-richtlijnen verplicht gesteld, als drempel voor beoordeling.

Bronnenonderzoek

In de specialisatiestage, die voor cohort 2010 in het vierde studiejaar 30 EC omvat, is een verbetering aangebracht met betrekking tot de p-taken (professionaliseringstaken) die studenten in de stage moeten uitvoeren. De verbetering betreft vooral de attitude van de studenten die in de beroepspraktijk gefundeerde beslissingen moeten nemen. Studenten moeten ten minste twee p-taken laten beoordelen door docenten. Studenten moeten hierin laten zien dat zij bronnen hebben geraadpleegd bij een onderwerp uit de stage en dat zij op basis van deze bronnen tot een aanbeveling kunnen komen. Met behulp van de geformuleerde beoordelingscriteria worden actualiteit en relevantie van de p-taken gewaarborgd en krijgen studenten de kans om onderzoeksvaardigheden verder eigen te maken.

Programma jaar 4+

Hoewel eerder is aangegeven dat de scripties en actieonderzoeken als zodanig geen apart programmaonderdeel meer zijn in het vierdejaars programma cohort 2010, zijn er nog wel studenten die in een 4+ jaar zitten (studenten uit cohort 2009 en eerder). Deze studenten volgen het zogenoemde "oude programma" waarin de KG-/KB-scriptie en het actieonderzoek onderdeel van het studieprogramma zijn. De opleiding heeft alle studenten die in een 4+ jaar zitten in kaart gebracht en met iedere student afgestemd welk programma zij zullen volgen. Hierbij wordt aangesloten bij het project studiesucces dat NHL breed wordt uitgevoerd.

Met betrekking tot de KG-/KB-scriptie in het "oude programma" heeft het visitatiepanel aanbevelingen gedaan over, met name, het gebrek aan methodologie en (juiste) verantwoording binnen deze scripties. De onderdelen scriptie én actieonderzoek zijn daarom aangescherpt voor die studenten die in een 4+ jaar zitten. Zo zijn de methodologische eisen die gesteld worden aan de scriptie aangescherpt om daarmee tegemoet te komen aan de belangrijkste kritiek met betrekking tot diepgang, onderzoeksopzet, onderbouwing, bronvermelding en spelling en grammatica.

Ook in de opzet van het actieonderzoek, voor studenten die in een 4+ jaar zitten, zijn wijzigingen doorgevoerd. Zo is een expliciet onderzoekscyclus in het praktijkonderzoek (verbreding van het actieonderzoek) opgenomen en krijgen studenten, tijdens de uitvoering in hun specialisatiestage, een cursus onderzoeksvaardigheden. Het boek *Praktijkonderzoek in de school* (Van der Donk, 2009) ligt aan de basis van deze cursus. Op die manier worden studenten ondersteund bij het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van hun actieonderzoek op die aspecten waaraan eerder in de opleiding te weinig aandacht is geschonken. Ook zijn er duidelijke deadlines gesteld en moeten tussenproducten worden beoordeeld door de docenten; studenten krijgen op basis van de tussenproducten vervolgens een 'go or no go oordeel'. De docenten die de actieonderzoeken begeleiden en beoordelen worden hierin ondersteund door de projectleider onderzoek, zodat eenheid en eenduidigheid gebracht wordt in de begeleiding en de beoordeling. Ook hier vindt intervisie plaats door docenten onder begeleiding van de projectleider onderzoek.

Leerlijn praktijkonderzoek

Voordat de visitatie van de opleiding dBKV plaatsvond leidde de curriculumvernieuwing al tot een overweging om een leerlijn praktijkonderzoek te ontwerpen. Een afdelingsbrede werkgroep onderzoekt de mogelijkheid én wenselijkheid van twee leerlijnen onderzoek, namelijk naast een artistiek onderzoek het invoeren van een praktijkgericht onderzoek, en brengt hierover in september 2014 advies uit.

Bijlage 1 Leeswijzer verwerking van aanbevelingen

In volgorde van vermelding in het visitatierapport

Standaard	Aanbeveling panel	Verwerking aanbevelingen in:
1	In relatie tot het werkveld en tot andere dBKV opleidingen in Nederland kan de opleiding zichzelf sterker profileren.	Hoofdstuk 3: profilering
1	De opleiding heeft een sterk pedagogisch didactisch profiel. De opleiding kan hierbij wat betreft het panel sterker tot uiting brengen wat haar specifieke 'kracht' is – zoals de ontwikkeling van het docentschap – en waarvoor zij staat ten opzichte van andere opleidingen in Nederland.	Hoofdstuk 3: profilering
2	Het panel oordeelt positief over de basistheorie, vooral die voor het docentschap (pedagogisch-didactische kwalificaties), maar is kritisch over de actualiteit ervan. In het bijzonder is het panel kritisch over het niveau van de vakinhoud dat nodig is voor de tweede fase (het eerstegraads werkveld, zie standaard 3). Daarnaast vraagt het panel meer aandacht voor de toepassing van actuele ontwikkelingen, zoals deze spelen in de huidige eindexamens kunstvakken.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
2	Naast het kunnen beheersen daarvan (beeldende vaardigheden), vraagt het vak 'docent BKV' ook een ontwikkeling van de student als kunstenaar. De opleiding geeft aan in jaar 1 en 2 binnen de beeldende vakken, en in jaar 3 en 4 in de onderwijseenheden beeldend werkproces en beeldend onderzoek die door alle studenten gevolgd dienen te worden, het eigen kunstenaarschap van de student tot ontwikkeling te brengen. Het panel zou hier nog meer en breder aandacht voor willen.	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar
2	Het panel is van mening dat de aandacht voor praktijkonderzoek, met uitzondering van het eigen beeldend onderzoek, beter gestructureerd kan worden. Er is niet helder gedefinieerd wat welk onderzoek precies aan vaardigheden zou moeten omvatten. Wat betreft het panel zou de opleiding hierin meer één lijn kunnen aanbrengen waarbij gebruikte begrippen juist en consistent worden toegepast; conform eigen definities. Het panel ziet wel dat de opleiding hier mee bezig is en is van mening dat verdere verbetering met behulp van het lectoraat kan worden versterkt.	Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek
2	De toepassing van actuele bronnen voor de basistheorie kan worden verbeterd. Bovendien kan meer worden ingespeeld op actuele ontwikkelingen op het gebied van de eindexamens in de tweede fase van het voortgezet onderwijs.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
2	Het panel vindt echter wel dat de ontwikkeling van (empirische) onderzoeksvaardigheden methodisch beter uitgewerkt kan worden. Hier kan de opleiding één lijn in aanbrengen.	Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek

3	Het panel is op basis van het bestudeerde materiaal en de gevoerde gesprekken kritisch over de inhoud van het programma specifiek voor het uitstroomprofiel 'de tweede fase'. Voor dit profiel is meer aandacht nodig voor kunsttheorie, hedendaagse kunst en didactische leermethoden om ook te voldoen aan het niveau dat het eerstegraads werkveld vraagt.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
3	Het panel is kritisch over het niveau van de actuele vakinhoud in het programma en van de ontwikkeling van studenten in de kunstdiscipline	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar
3	Op basis van bestudering van het programma mist het panel een rode draad; een lijn die de ontwikkeling van de docent beeldende kunst en vormgeving centraal stelt. Het panel is van mening dat de samenhang tussen de leerlijnen verbeterd kan worden opdat de ontwikkeling van de student als kunstenaar meer aandacht krijgt in het programma. Daarvoor kan de samenhang tussen de leerlijnen onderling worden verbeterd en biedt de studieloopbaan- begeleidingslijn hier met behulp van het portfolio mogelijkheden voor.	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar
3	Echter, op basis van het bestudeerde materiaal is het panel van oordeel dat de inhoud te weinig samenhangend wordt ontwikkeld. Dit beperkt de ontwikkeling van de student als kunstenaar.	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar
3	Daarbij vindt het panel het niveau dat nodig is voor de tweede fase niet voldoende. Op basis van dat laatste komt het panel tot een negatief oordeel. Dus hoewel het panel begrip heeft voor de keuze van de opleiding om met uitstroomprofielen te werken, maakt de opleiding volgens het panel niet waar dat voor alle drie de uitstroomvelden voldoende inhoudelijke basis wordt geboden.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
3	Daarbij plaatst het panel de kanttekening dat de onderlinge samenhang tussen programmaonderdelen, in het bijzonder de leerlijnen, kan worden versterkt.	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar
8	Met betrekking tot scholing van personeel vraagt het panel aandacht voor het verbeteren van een externe gerichtheid en scholing op vakinhoudelijk gebied, waaronder het volgen van vakinhoudelijke ontwikkelingen in het onderwijsveld (ontwikkelingen eindexamens, nieuwe didactische werkvormen) en scholing op het gebied van kunstvakken (andere kunstvormen, voorstellen van Verkenningcommissie Kunstvakken, discussies vakverenigingen docenten kunstvakken).	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
8	Daarbij vraagt het panel aandacht voor deskundigheidsbevordering op het gebied van specifieke onderzoeksvaardigheden en vakinhoudelijke kennis	Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek
10	Docenten ervaren werkdruk.	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar

11	Wat betreft het panel zou de opleiding niet alleen binnen de afdeling maar ook meer in het gebouw 'haar gezicht' tot uiting kunnen laten komen.	Hoofdstuk 2: draagvlak curriculumvernieuwing
11	Het panel merkt daarbij wel op dat de opleiding haar eigen identiteit meer tot uiting kan laten komen in het gebouw.	Hoofdstuk 2: draagvlak curriculumvernieuwing
12	Vooraf de betrokkenheid van de docenten wordt door de studenten zeer gewaardeerd. Hierin schuilt ook een valkuil, namelijk dat het leidt tot werkdruk	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar
14	In het licht van deze verandering mist het panel in de gesprekken die het heeft gevoerd een breed gedragen beeld over deze vernieuwing bij de betrokken personen. In het licht van het werken vanuit een systematische aanpak - die ook voor iedereen helder is - vindt het panel dat een gemiste kans.	Hoofdstuk 2: draagvlak curriculumvernieuwing
16	Daarbij merkt het panel wel nadrukkelijk op dat het de curriculumvernieuwing mist in het kwaliteitszorgsysteem. Het panel mist een concreet verbeterplan waaruit duidelijk blijkt waartoe de ingezette verandering leidt en beschouwt dit als een voorwaarde voor succes.	Hoofdstuk 2: draagvlak curriculumvernieuwing
16	Bij zes van de vijftien door het panel geselecteerde sets eindwerkstukken vindt het panel het gerealiseerde eindniveau niet voldoende aangetoond. Het panel is in het bijzonder kritisch op de startbekwaamheid van deze studenten om ook les te mogen geven in het eerstegraads werkveld (de tweede fase). Daarvoor schieten studenten tekort op het gebied kennis van kunst algemeen van (vooral) vakinhoud en het niveau van het beeldend werk. Een opmerking van het panel betreft dat meer relatie met de actualiteit in de kunsten zou mogen zijn.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
16	In te veel gevallen (meer dan 10 procent) vond het panel de kwaliteit van de eindwerken niet voldoende, mede gezien vanuit de brede bevoegdheid die studenten waar moeten kunnen maken.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
16	Wat betreft het actieonderzoek (praktijkonderzoek). Dit onderzoek is een krachtig middel om in de stage leerervaringen op te doen. Het vraagt echter ook om een aantal voorwaarden. Zo stelt het panel op basis van de bestudeerde resultaten, dat de opzet van het onderzoek meer structuur kan hebben en dat doelstellingen meer 'smart' geformuleerd kunnen zijn. Het onderzoek mag ook meer toetsbare resultaten opleveren dan nu het geval is. In de verslagen (eindproduct) gaan studenten teveel in op het proces in plaats van op de onderzoeksmethodiek. Ook worden er soms kwantitatieve onderzoeksmethoden gebruikt waar deze niet van toepassing zijn.	Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek

16	Het panel is ook kritisch over het niveau van het beeldend werk. Het panel beschouwt het beeld wel als technisch vaardig, maar – uitzonderingen daargelaten – ook als weinig origineel en van weinig zeggingskracht getuigen. Het panel vindt het beeldend werk op het gebied van de relatie tussen inhoud, vorm en medium te weinig gearticuleerd. De persoonlijke zeggingskracht van de maker, de positionering ten opzichte van de actualiteit in de beeldende kunst komen niet voldoende uit de verf. Dit maakt dat het niveau van het beeldend werk over het algemeen als onvoldoende wordt beschouwd.	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar
16	Inhoudelijk vertonen de scripties echter niet altijd de gevraagde diepgang. Verhalen zijn vaak meer subjectief; feiten en interpretaties zijn weinig te onderscheiden. Verder is de gehanteerde onderzoeksopzet niet vanuit een helder en samenhangend kader gepresenteerd waardoor zaken niet in verhouding aan bod komen; sommige elementen krijgen buitenproportioneel veel aandacht of er ontbreken bepaalde invalshoeken of vooronderstellingen. Vaak wordt een motivering van de onderzoeksopzet gemist. Wanneer dat nadrukkelijk in de scriptie is opgenomen, is er gelijk sprake van een betere (theoretische) onderbouwing en zijn conclusies meer toegespitst op de hoofdvraag. Ten slotte kan er aandacht worden geschonken aan de spelling en grammatica bij een aantal studenten, evenals de wijze van bronvermelding.	Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek
16	Ook als algemene aandachtspunten kunnen worden beschouwd om de algehele kwaliteit van het eindniveau van de opleiding te verbeteren, zoals: de gevraagde aandacht voor actualiteit van hedendaagse kunst voor de vakinhoud; het gebruik van actuele bronnen voor de ontwikkeling van de vorming van docentschap in beeldende kunst en vormgeving;	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
16 het beter onderbouwen van keuzes binnen het praktijkgericht onderzoek, met name op het gebied van methodiek; het toepassen van een eenduidige correcte manier van brongebruik.	Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek
16	Het panel heeft de mening dat het niveau van studenten om ook in de tweede fase les te kunnen geven - waarvoor zij ook bevoegd zijn - nadrukkelijk verbeterd dient te worden.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
16	Het panel vraagt hierbij aandacht voor het consequent toepassen van criteria aangaande literatuurverwijzingen en brongebruik.	Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek

16	Omdat zes van de vijftien eindwerkstukken wat betreft het panel niet volledig het beoogde eindniveau weerspiegelen, komt het panel bij deze standaard tot een oordeel onvoldoende. Over de startbekwaamheid voor studenten om in de twee andere velden te kunnen functioneren oordeelt het panel positief op basis van al het bestudeerde studentwerk en de gesprekken die het heeft gevoerd.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
16	Daarbij acht het panel het noodzakelijk om ook voor de korte termijn verbeteringen ten behoeve van de kwaliteit van het eindniveau in het herstelplan mee te nemen.	Hoofdstuk 4: voorbereiding 2 ^e fase onderwijs
16	Daarbij acht het panel het noodzakelijk om ook voor de korte termijn verbeteringen ten behoeve van de kwaliteit van het eindniveau in het herstelplan mee te nemen.	Hoofdstuk 5: de ontwikkeling tot kunstenaar
16	Daarbij acht het panel het noodzakelijk om ook voor de korte termijn verbeteringen ten behoeve van de kwaliteit van het eindniveau in het herstelplan mee te nemen.	Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek

Bijlage 2. Samenvatting verbeteracties en tijdpad

Hoofdstuk 2: draagvlak curriculumvernieuwing

<i>Aanbevelingen visitatiepanel</i>	<i>Actie(s)</i>	<i>Tijdpad</i>
<p>Het panel mist een breed gedragen beeld over deze vernieuwing bij de betrokken personen. In het licht van het werken vanuit een systematische aanpak - die ook voor iedereen helder is - vindt het panel dat een gemiste kans</p>	Aanstelling externe projectleider 'curriculumvernieuwing'	Gerealiseerd (september 2012)
	Aanstellen vernieuwingswerkgroep	Gerealiseerd (september 2012)
	Bespreking opbouw curriculum met werkveld	Gerealiseerd (voorjaar 2013)
	Studiebijeenkomsten met docenten over curriculumvernieuwing	Maandelijks m.i.v. januari 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
	Vernieuwingsbijeenkomsten onder leiding van externe begeleiders	Halfjaarlijks m.i.v. februari 2012 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
	Individuele gesprekken afdelingshoofd met docenten over curriculumvernieuwing	Gerealiseerd (najaar 2013)
<p>Het panel mist de curriculumvernieuwing in het kwaliteitszorgsysteem. Het panel mist een concreet verbeterplan waaruit duidelijk blijkt waartoe de ingezette verandering leidt en beschouwt dit als een voorwaarde voor succes</p>	Vernieuwingsproces opnemen als onderdeel van het kwaliteitszorgsysteem	Gerealiseerd (september 2013)

Hoofdstuk 3: profilering

<i>Aanbevelingen visitatiepanel</i>	<i>Actie(s)</i>	<i>Tijdpad</i>
Het visitatiepanel geeft aan dat de opleiding zich sterker kan profileren in wat haar specifieke kracht is	Implementatie curriculumvernieuwing	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
Het visitatiepanel geeft aan dat de opleiding zich sterker kan profileren in relatie tot de andere dBKV opleidingen in Nederland	Implementatie curriculumvernieuwing	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
Het visitatiepanel geeft aan dat de opleiding zich sterker kan profileren in relatie tot het werkveld	Implementatie curriculumvernieuwing	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
	Bespreking opbouw curriculum met werkveld	Najaar 2014
De opleiding kan de eigen identiteit meer tot uiting laten komen in het gebouw van de NHL	Eigen identiteit ontwikkelen in het gebouw met behulp van atelierlandschappen (verbouwing dBKV-vleugel)	Zomer 2014

Hoofdstuk 4: voorbereiding 2e fase onderwijs

<i>Aanbevelingen visitatiepanel</i>	<i>Actie(s)</i>	<i>Tijdpad</i>
De opleiding kan zich verbeteren in hoe zij de studenten voorbereidt op het kunnen verzorgen van het 2 ^e fase – onderwijs met betrekking tot het niveau van de vakinhoud: kunsttheorie, hedendaagse kunst en didactische leermethoden	Ontwerpen onderwijseenheid 2e fase i.s.m. het werkveld	Gerealiseerd (september 2013)
	Implementeren onderwijseenheid 2e fase in het vierde studiejaar	Gerealiseerd (september 2013)
	Implementeren onderwijseenheid 2e fase in de hoofdfase	Vanaf september 2014
	Onderwijseenheid opnemen in kwaliteitszorgsysteem	Gerealiseerd (maart 2014)
De opleiding kan zich verbeteren in hoe zij de studenten voorbereidt op het kunnen verzorgen van het 2e fase – onderwijs met betrekking tot de toepassing van actuele ontwikkelingen en bronnen zoals zich dat voordoet bij de eindexamens in de 2e fase	Ontwerpen onderwijseenheid 2e fase i.s.m. het werkveld	Gerealiseerd (september 2013)
	Aanbieden gastlessen leraren voortgezet onderwijs / 2e fase kunstonderwijs	Ieder studiejaar gedurende uitvoering van het programma (oktober/november 2013)
De opleiding kan zich verbeteren in hoe zij de studenten voorbereidt op het kunnen verzorgen van het 2 ^e fase – onderwijs met betrekking tot het verbeteren van een externe gerichtheid en scholing van personeel op vakinhoudelijk gebied waaronder het volgen van vakinhoudelijke ontwikkelingen in het onderwijsveld (ontwikkelingen eindexamens, nieuwe didactische werkvormen) en scholing op het gebied van kunstvakken (andere kunstvormen, voorstellen van Verkenningscommissie Kunstvakken, discussies vakverenigingen docenten kunstvakken)	Bezoeken van leerkrachten 2 ^e fase kunstonderwijs door docenten	Gerealiseerd (oktober 2013)
	Aansluiting docenten bij Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur (VONCK)	September 2014
	Vorbereiding tweede fase onderwijs vast onderwerp van gesprek tijdens teambijeenkomsten	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16

Hoofdstuk 5: de ontwikkeling van de student tot kunstenaar

<i>Aanbevelingen visitatiepanel</i>	<i>Actie(s)</i>	<i>Tijdpad</i>
Meer en bredere aandacht voor de beeldende vaardigheden, de beeldende vakken, het beeldend werkproces, het beeldend onderzoek	Implementatie nieuwe curriculum met als basis het aanbieden van een krachtige leeromgeving (50% curriculum in de integrale leerlijn vormgeven)	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
Het beeldend werk is te weinig gearticuleerd wat betreft de relatie vorm, inhoud en medium	Herformuleren beeldend onderzoek (theoretische & praktische componenten toevoegen)	Gerealiseerd (september 2013)
Het niveau en de actuele ontwikkelingen in het beeldend werk kunnen worden verbeterd	Herformuleren beeldend onderzoek (theoretische & praktische componenten toevoegen)	Gerealiseerd (september 2013)
	Aanscherpen beoordelingscriteria beeldend onderzoek	Gerealiseerd (september 2013)
	Toevoegen externe beoordelaar beeldend onderzoek	Gerealiseerd (september 2013)
	Afronden implementatie kennisbasis	Gerealiseerd (september 2013)
	Onderzoek naar mogelijkheid & wenselijkheid aparte leerlijn (beeldend) onderzoek	September 2014
Er zou meer relatie en positionering met de actuele kunstpraktijk moeten zijn	Herformuleren beeldend onderzoek (theoretische & praktische componenten toevoegen)	Gerealiseerd (september 2013)
	Toevoegen externe beoordelaar beeldend onderzoek	Gerealiseerd (september 2013)
Het beeldend werk is technisch vaardig, maar te weinig origineel en met te weinig (persoonlijke) zeggingskracht (van de maker)	Samenvoegen artistieke visievorming & beeldend onderzoek	Gerealiseerd (september 2013)
De samenhang van de leerlijnen in het programma kan worden verbeterd opdat de ontwikkeling van de student als kunstenaar meer aandacht krijgt	Samenvoegen artistieke visievorming & beeldend onderzoek	Gerealiseerd (september 2013)
	Implementatie nieuwe curriculum met als basis het aanbieden van een krachtige leeromgeving (50% curriculum in de integrale leerlijn vormgeven)	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16

Hoofdstuk 5: de ontwikkeling van de student tot kunstenaar - vervolg

<i>Aanbevelingen visitatiepanel</i>	<i>Actie(s)</i>	<i>Tijdpad</i>
De commissie adviseert een studieloopbaanlijn die de ontwikkeling van de docent beeldende kunst en vormgeving centraal stelt, zodat mede daardoor de samenhang in leerlijnen voor de student helder wordt	Implementatie nieuwe studieloopbaanbegeleiding als onderdeel van het nieuwe curriculum	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
De commissie adviseert een verbetering van de externe gerichtheid en scholing van personeel op vakinhoudelijk gebied en op het gebied van kunstvakken	Maken van individuele afspraken met docenten door afdelingshoofd met betrekking tot onder andere het uitnodigen van kunstenaars bij het onderwijs in het Beeldend Werkproces voor het geven van kritische feedback aan studenten, het deelnemen aan landelijk disciplineoverleg; het deelnemen aan het KVDO; het deelnemen aan landelijke bijeenkomsten en conferenties; het zelf organiseren van workshops en conferenties met kunstenaars en de kunstpraktijk en het onderhouden van relaties met de kunstpraktijk	Najaar 2013
	Invulling docentwerkplannen / explicitering werkzaamheden (mede i.v.m. werkdruk docenten)	Najaar 2013

Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek

<i>Aanbevelingen visitatiepanel</i>	<i>Actie(s)</i>	<i>Tijdpad</i>
Het praktijkgericht onderzoek kan beter worden gestructureerd	Aanstellen projectleider onderzoek	Gerealiseerd (september 2013)
Het panel adviseert 1 lijn aan te brengen (in onderzoeksvaardigheden) waarbij gebruikte begrippen juist en consistent worden toegepast; conform eigen definities		
Doelstellingen kunnen meer 'smart' geformuleerd	Invoeren individueel praktijkgericht onderzoek (15 EC), inclusief go-/no-go voor onderzoeksplan & aangescherpte beoordelingscriteria	Gerealiseerd (september 2013)
Het onderzoek mag meer toetsbare resultaten opleveren dan nu het geval is		
De gehanteerde onderzoeksopzet is niet vanuit een helder en samenhangend kader gepresenteerd waardoor zaken niet in verhouding aan bod komen; sommige elementen krijgen buitenproportioneel veel aandacht of er ontbreken bepaalde invalshoeken of vooronderstellingen		
Vaak wordt een motivering van de onderzoeksopzet gemist. Wanneer dat nadrukkelijk in de scriptie is opgenomen, is er gelijk sprake van een betere (theoretische) onderbouwing en zijn conclusies meer toegespitst op de hoofdvraag		
In de verslagen (eindproduct) gaan studenten teveel in op het proces in plaats van op de onderzoeksmethodiek. Ook worden er soms kwantitatieve onderzoeksmethoden gebruikt waar deze niet van toepassing zijn	Aanbieden cursus onderzoeksvaardigheden in het vierde studiejaar	Gerealiseerd (september 2013)

Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek - vervolg

<i>Aanbevelingen visitatiepanel</i>	<i>Actie(s)</i>	<i>Tijdpad</i>
Het panel vraagt aandacht voor deskundigheidsbevordering op het gebied van specifieke onderzoeksvaardigheden van de docent	Intervisie praktijkgericht onderzoek door docenten onder leiding van projectleider onderzoek	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
Er kan aandacht worden geschonken aan de spelling en grammatica bij een aantal studenten	Implementeren correct Nederlands en APA-richtlijnen als drempel voor beoordelingen onderzoeksgerelateerde toetseenheden	Gerealiseerd (september 2013)
Er kan aandacht worden geschonken aan de wijze van bronvermelding. Het consequent toepassen van criteria aangaande literatuurverwijzingen en brongebruik		
Doelstellingen kunnen meer 'smart' geformuleerd	Doorvoeren verbeteringen professionaliseringstaken; literatuurstudie en beoordelingscriteria	Gerealiseerd (september 2013)
Het onderzoek mag meer toetsbare resultaten opleveren dan nu het geval is		
De gehanteerde onderzoeksopzet is niet vanuit een helder en samenhangend kader gepresenteerd waardoor zaken niet in verhouding aan bod komen; sommige elementen krijgen buitenproportioneel veel aandacht of er ontbreken bepaalde invalshoeken of vooronderstellingen		
Vaak wordt een motivering van de onderzoeksopzet gemist. Wanneer dat nadrukkelijk in de scriptie is opgenomen, is er gelijk sprake van een betere (theoretische) onderbouwing en zijn conclusies meer toegespitst op de hoofdvraag		
Inhoudelijk vertonen de scripties echter niet altijd de gevraagde diepgang. Verhalen zijn vaak meer subjectief; feiten en interpretaties zijn weinig te onderscheiden	Aanscherping beoordelingscriteria KG-/KB-scriptie voor jaar 4+- studenten	Gerealiseerd (september 2013)

Hoofdstuk 6: het praktijkonderzoek - vervolg

<i>Aanbevelingen visitatiepanel</i>	<i>Actie(s)</i>	<i>Tijdpad</i>
De gehanteerde onderzoeksopzet is niet vanuit een helder en samenhangend kader gepresenteerd waardoor zaken niet in verhouding aan bod komen; sommige elementen krijgen buitenproportioneel veel aandacht of er ontbreken bepaalde invalshoeken of vooronderstellingen	Aanscherping beoordelingscriteria actieonderzoek voor jaar 4+-studenten	Gerealiseerd (september 2013)
Overkoepelende acties	Implementatie nieuwe curriculum, inclusief onderzoeksvaardigheden	Van september 2013 tot aan implementatie nieuwe curriculum in '15-'16
	Onderzoek naar mogelijkheid & wenselijkheid aparte leerlijn praktijkonderzoek (naast eventuele leerlijn beeldend onderzoek)	September 2014
	Deelname project studiesucces NHL Hogeschool (verbeteren onderzoeksvaardigheden studenten cohorten 2009-2010-2011)	Maart – oktober 2014